

Μεγάλη είναι η χαρά μας και ιδιαίτερη η τιμή,

Παναγιώτατε

Σοφομουσικολογιώτατε,

Αγαπητές και Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Μεγίστη λέγω είναι η χαρά μας το παρόν, 9^ο Διεθνές Μουσικολογικό και Ψαλτικό Συνέδριο να διεξάγεται για πρώτη φορά στη Θεσσαλονίκη.

Στο συνέδριο θα συζητηθούν ζητήματα σχετικά με «*Σχολές και Σχολεία και Προγράμματα Διδασκαλίας της Βυζαντινής Μουσικής και Ψαλτικής Τέχνης*».

Τόσο η θεματολογία όσο και η τοποθεσία διεξαγωγής του συνεδρίου μας δεν θα μπορούσαν να είναι πλέον επίκαιρα απ' ότι κατά την τρέχουσα χρονική συγκυρία.

Ήδη σύσσωμος ο καλλιτεχνικός κόσμος, όπου συμπεριλαμβάνονται και οι ομότεχνοι καλλιτέχνες μουσικοί, αναμένει την ίδρυση και λειτουργία (από το ερχόμενο ακαδημαϊκό έτος) της πολύκροτης **Ανωτάτης Σχολής Παραστατικών Τεχνών** (ΑΣΠΤ), όπως έχει επισήμως εξαγγελθεί από την Ελληνική Κυβέρνηση και προωθείται μέσω των αρμόδιων Υπουργείων Παιδείας και Πολιτισμού.

Σύμφωνα με όσα στοιχεία έχουν ως σήμερα δει το φως της δημοσιότητας, η ΑΣΠΤ (τετραετούς φοίτησης) θα υπαχθεί στο Υπουργείο Παιδείας, ως αυτόνομο ακαδημαϊκό ίδρυμα (κατά το πρότυπο της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών), ενώ θα περιλαμβάνει τρία τμήματα ή κατευθύνσεις: **Θεάτρου, μουσικής, χορού**.

Κατά την επίσημη ανακοίνωση της Κυβέρνησης, τα τμήματα της νέας Ανώτατης Σχολής Παραστατικών Τεχνών (Α.Σ.Π.Τ.) θα προέρχονται από την ενσωμάτωση των υφιστάμενων Σχολών του Εθνικού Θεάτρου, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης, του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος και του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης.

Όπως είναι προφανές, η μόνη διασύνδεση της ΑΣΠΤ με την κατεύθυνση της Μουσικής συνδέεται με το Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης.

Δεν είναι κρυφό ότι έχουν καταγραφεί έντονες αντιδράσεις εκ μέρους των πανεπιστημιακών τμημάτων Μουσικών Σπουδών, με πλέον πρόσφατη την κοινή δήλωση τον Απρίλιο του 2024 όλων των προέδρων των Τμημάτων Μουσικών Σπουδών της χώρας. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι άκαρπη δυστυχώς απέβη προσπάθεια του ΕΚΠΑ, μέσω ομόφωνης απόφασης του Συμβουλίου Διοίκησης που διαβιβάστηκε αρμοδίως στον Πρωθυπουργό, η ΑΣΠΤ να ιδρυθεί ως αυτόνομη Σχολή του ΕΚΠΑ, ενός Ιδρύματος που εκτός της ιστορίας και της διεθνώς αναγνωρισμένης ακαδημαϊκής αξίας του, είναι αναμφίβολα δυνατόν να εξασφαλίσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις (μεταξύ άλλων, υποδομές, επιστημονικό, καλλιτεχνικό και διοικητικό προσωπικό, ακαδημαϊκή εμπειρία, κ.λπ.) για την εξαρχής ομαλή λειτουργία αυτής της Σχολής.

Σε κάθε περίπτωση, δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια πρόβλεψη για διδασκαλία της Βυζαντινής Μουσικής, της Ψαλτικής Τέχνης, σ' αυτήν την υπό ίδρυση Σχολή, ενώ αξιοσημείωτη είναι επιπροσθέτως η πρόθεση της Κυβέρνησης για μετατροπή συλλήβδην των δημόσιων και ιδιωτικών Σχολών Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης σε Ανώτερες Σχολές Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Κ.Ε.), με διαβάθμιση των απ' αυτές τις Σχολές παρεχόμενων περγαμηνών σε πτυχίο επιπέδου 5 του Ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων.

Αναμένονται λοιπόν εξελίξεις που δεν θα αφήσουν ανεπηρέαστη και την ημετέρα Τέχνη, την Ψαλτική Τέχνη, πολλώ δε μάλλον που δύο από τα Τμήματα Μουσικών Σπουδών της χώρας, όπου η Βυζαντινή Μουσική θεραπεύεται ενδελεχώς

και επισταμένως, εδρεύουν στην Θεσσαλονίκη, που θα είναι και το κέντρο του μουσικού τμήματος της νέας ΑΣΠΤ.

Το συνέδριό μας, έρχεται σ' αυτήν ακριβώς τη συγκυρία να μας υπομνήσει τεχνικές και μεθοδολογίες και πρακτικές παλαιότητες, τεκμηριωμένες βάσει ικανών ιστορικών μαρτυριών, για τη *Διδασκαλία της Βυζαντινής Μουσικής και Ψαλτικής Τέχνης, για Προγράμματα ανάλογων μουσικών σπουδών, για οικείες Σχολές και Σχολεία*, τεχνικές και μεθοδολογίες και πρακτικές που θα είναι εξαιρετικά χρήσιμες στο εγγύς μέλλον κατά τις αναμενόμενες εξελίξεις στα της ανωτάτης μουσικής παιδείας δεδομένα.

Νοερά θα ήθελα αυτή τη στιγμή να μεταφέρω τον νου της ομηγύρεως σε μια τάξη ενός παρόμοιου σχολείου ψαλτικής, όπου (μέσα από τις μαρτυρίες των παραδεδομένων θεωρητικογραφημάτων) θα μπορούσαμε να παρακολουθήσουμε ένα διάλογο ενός δασκάλου με τον μαθητή του κατά την ώρα της διδασκαλίας.

Τη στιγμή, που με άλμα ιστορικό και νοητικό, εισερχόμαστε σ' αυτή την τάξη, ο δάσκαλος διδάσκει τον μαθητή του την οντολογία των δύο κεντημάτων, *πώς έχουν μια φωνήν, τὸ δὲ ἐν κέντημα δύο φωνάς*: εντείνουμε την ακοή και αφουγκραζόμαστε τον διάλόγο τους:

διδάσκαλος: ὁ λόγος ἐτοῦτος διὰ τὰ δύο κεντήματα εἶναι δύσκολος καὶ πολὺς· ἀλλὰ ἡμεῖς, ὦ υἱέ μου, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, θέλομεν ἐρμηνεύσει τὰς ὑποθέσεις αὐτάς· καὶ ἐνθυμήσου μου τῆς ψυχῆς, ὦ υἱέ μου, μετὰ τὸν θάνατόν μου· καὶ ἐγὼ νὰ σὲ διδάξω ὅσα δὲν ἤξεύρεις καὶ ὅσα δὲν ἤξεύρουσιν πολλοί, μόνον ὀλίγοι·

μαθητής: διδάσκαλε, καλὰ λέγεις καὶ τεχνίτης εἶσαι καὶ τεχνικὰ συντυχαίνεις, ὅμως παρακαλῶ σε, δεῖξέ μου φανερώτερα καὶ ἀπλούστερα ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου, ὅτι ἔταξε τὰ δύο κεντήματα νὰ ἔχουν μίαν φωνήν καὶ ὄχι περισσότερον·

διδάσκαλος: ἀλήθεια εἶπας καὶ καλὰ τὸ ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου, υἱέ μου, ὅτι τεχνίτης ἦτον ἐκεῖνος ὅπου ἔκαμεν αὐτὰ τὰ δύο σημάδια

μαθητής: ἔτσι εἶναι· ὅμως ἔχω κάποιαν ἀμφιβολίαν·

διδάσκαλος: καλὰ λέγεις· ὅμως ἄκουσε μὲ ἐπιμέλειαν· δέξου κατὰ τὸ δίκαιον καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ὅτι μίαν μὲν φωνήν πρέπει νὰ ἔχουν τὰ δύο κεντήματα καὶ ὄχι περισσότερας·

μαθητής: ἀλήθεια εἶπες, διδάσκαλε· ἀλλὰ ἐὰν καὶ μίαν ἔχουσι φωνήν, διατὶ εἶναι μεγαλύτερη ἢ μία αὐτὴ φωνὴ ἀπὸ ἐκείνην τὴν μίαν ὅπου γίνεται ἀπὸ ἄλλον τόνον·

διδάσκαλος: φρόνιμα ἀπεκρίθης, υἱέ μου, καὶ ἐγὼ νὰ σὲ δείξω ὅτι ἐὰν καὶ μίαν φωνήν ἔχουσι τὰ δύο κεντήματα καὶ συντομωτέραν ἀπὸ τὸ ὄλιγον, ἀλλὰ εἶναι μεγαλύτερη καὶ τιμώτερη ἀπὸ τὸ ὄλιγον καὶ ἀπὸ τὴν ὀξεῖαν καὶ ἀπὸ τὴν πετασθὴν·

μαθητής: διδάσκαλε, ἔλεγε εἰς πολλοὺς τόπους ὅτι εἰς ὅλα τὰ φωνήεντα τίθενται τὰ δύο κεντήματα· καὶ ἰδοὺ ὅπου ἀπέμειναν ἄλλα φωνήεντα, ἡγουν ἡ ψηλὴ, ἡ χαμηλὴ καὶ τὸ κούφισμα· καὶ δὲν εὐρίσκομεν τὰ δύο κεντήματα εἰς αὐτὰ τὰ τρία·

διδάσκαλος: διότι ἡ μὲν ψηλὴ κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔτσι ἔχει καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἡγουν ἀπὸ τὸ ὕψος καλεῖται καὶ εἶναι πνεῦμα·

μαθητής: ὅσα ἔλεγε, διδάσκαλε, δεκτὰ εἶναι καὶ τεχνικὰ καὶ δὲν ἔκρυψες τὸ τάλαντον, ἀλλὰ καὶ πλατύνωντας αὐτὸ μὲ ἐδίδαξες καθὼς πρέπει· ἀπόμεινε δὲ ἀκόμη ἓνα ἐρώτημα μόνον διὰ τὰ δύο κεντήματα· διότι μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μου λογισμὸς, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τέσσαρας φωνὰς ἀντάμα, οὐδὲ τρεῖς, οὐδὲ δύο, οὐδὲ μίαν, εἰ μὴ μόνον νὰ ἔχουν δύο φωνὰς, ὡς καθὼς εἶχον καὶ πρῶτα·

διδάσκαλος: ἐπειδὴ δὲν ἐγνώρισες τὰς παραβολὰς ἐκείνας, διὰ τοῦτο χρειάζεσαι καὶ ἄλλην παραβολὴν· ἄκουε ὅτι τὰ δύο κεντήματα μίαν φωνήν ἔχουσι καὶ μὴ ζητεῖς περισσότερον· ὅτι ἐκεῖνος ὅπου ἔκαμε τὰ σημάδια δὲν τὰ ἔκαμεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ σοφίας, ὡς κατ' εἰκόνα θεοῦ· ὅτι ὁ θεὸς ὁ ἅγιος, ὡς εἶπεν ὁ προφήτης, «πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησεν»· αὐτῷ πρέπει ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος, πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Τέτοιους μαθητές θέλουμε: ἀνήσυχους, επίμονους, εποικοδομητικὰ οχληρούς. Καὶ τέτοιους δασκάλους θέλουμε: υπομονετικούς, διεισδυτικούς, εφευρετικούς· ὄχι

όμως δασκάλους που να τερματίζουν τη συζήτηση με δογματικούς αφορισμούς και μάλιστα με την επίκληση της άνωθεν θείας πανσοφίας.

Εξακολουθούμε να αποπειρώμαστε να απαντήσουμε σε ανοικτά ερωτήματα, εξακολουθούμε να ερευνούμε και να μελετούμε αναπάντητα προβλήματα, εξακολουθούμε να ανησυχούμε και να προβληματιζόμαστε, μαζί με τους μαθητές μας, αφουγκραζόμενοι τις τρέχουσες συνθήκες και λαμβάνοντας υπόψιν τη σύγχρονη πραγματικότητα, που είναι ανοικτή σε διεπιστημονικούς πειραματισμούς, σε ερευνητικές ωσμώσεις, στον ψηφιακό μετασχηματισμό, που προβάλλει ως πρόταγμα τη μετάπλαση της σκέψης και την επικαιροποίηση του τρόπου έκφρασης.

Εξακολουθούμε να πράττουμε όλα τα παραπάνω, γι' αυτό και εξακολουθούμε να έχουμε ανάγκη συνέδρια σαν το σήμερα αρχόμενο, στις εργασίες του οποίου εύχομαι κάθε επιτυχία!

ΑΧΙΛΛΕΑΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ